

bizim külliye

1999'DAN BERİ ÜÇ AYLIK KÜLTÜR ve SANAT DERGİSİ Yıl : 2022-23

SAYI 94

İzzetpaşa Vakfı Adına
Prof.Dr. Necip İLHAN

Yazı İşleri Müdürü
Mustafa YALÇIN

Genel Yayın Yönetmeni
Nazım PAYAM

Editör
Kemal BATMAZ

Tashih
Öğr. Gör. Ünal YILDIRIM

Röportaj
Dr.Öğr. Üyesi Taner NAMLI

Dizgi-Tasarım-Kapak
Yusuf ÖZTÜRK

Çizgi
Osman SUROĞLU

Basın ve Medya
Gıyasettin DAĞ

Hukuk Danışmanı
Av. Vedat PEHLIVAN

Dağıtım
İzzetpaşa Vakfı

Danışma Kurulu
YAVUZ BÜLENT BÂKİLER
YAHYA AKENGİN
Prof. Dr. MİLAY KÖKTÜRK
Prof. Dr. EBRU BURCU YILMAZ
Prof. Dr. LEVENT BAYRAKTAR
Prof. Dr. VEFA TAŞDELEN
Prof. Dr. MUSTAFA YAĞBASAN
Dr. M. NACİ ONUR
NECATİ KANTER
Dr.Öğr. Üyesi A. FARUK GÜLER
ÖMER KAZAZOĞLU

Abone ve Reklam
Yurt İçi: İzzetpaşa Vakfı
Posta Çeki Hesap No:1285029

Yönetim Yeri
İzzetpaşa Cad. İzzetpaşa Vakfı
Ek Bina No:16/4 Elazığ

Tel. 0 (424) 233 55 13 - 233 15 00 (114)
Belgegeçer (faks) : 0 (424) 237 49 65

Baskı
TDV Yayın Matbaacılık ve Tic. İşletmesi
Tel. 0312 354 91 31
Yenimahalle / ANKARA

Yıllık Kurum Abone: 200 TL

Gönderilen yazılar basılsın basılmasın iade edilmez. Yayın Kurulu dergiye girecek yazılarda gerekli gördüğü değişiklikleri yapar. Yayımlanan yazıların fikrî sorumluluğu yazarlarına aittir. Bizim Külliye adı anılmaksızın alıntı yapılamaz.

e-posta (e-mail)
bizimkulliye@gmail.com
www.bizimkulliye.com
ISSN:1302-3500

4
Nazım Payam
Yüce Dağ Başında Yanar Bir Işık

6
Nurettin Durman
Ne Çok Şey Var Anlatacak

7
Davut Güner
Bre Gardiyan Ahmet, Ayaz Ahmet

8
Ömer Kazazoğlu
Zaman Üstü

9
Seval Koçoğlu
Zweig'ın Yastığı

10
Milay Köktürk
"Vefa"dan "Veda"ya: Varoluşun Trajedisi

14
Hasan Tutar
Merhamet Vefaya Muhtaç mıdır?

16
Belkıs Altuniş Gürsoy
Aynı Yolun Yolcusu İki Kavram: Veda ve Vefa

18
Şaban Sağlık
Edebiyatta Bir Vefasızlık Örneği Olarak Edebî Körlük, Kanon ve 'Sükût Suikastı'

24
Prof. Dr. Namık Açıkgöz ile Edebiyatımızda Vefa ve Veda Üzerine
Röp: Kemal Batmaz

28
Yahya Akengin
Vedalaşmalar

30
Rabia Dirican
Vefa ve Veda/Oluş ve Bozuluş

33
Raziye Ersan
Dar Vakitlerin Veda Sözleri

34
Özgen Felek
Festschrift Namıdiğer Ne Olacak Bu Armağan Kitapların Hâl-i Pürmelâli

38
Esma Kan Uruk
Veda ve Vefa

41
Süleyman Daşdağ
Bir Şehir Bir İnsan

45
Victoria Mary Sackville
Çev.: Mustafa Özdemir
Vefanın Ölümü

46
İrfan Görkaş
Veda: Varlığın Sonu, Sonun Varlığı

50
Şerif Aydemir
İnsan Vefa ve Mesuliyetten İbarettir

54
Nuray Alper
Samimiyetin Sergüzeşti; Aynanın Arzuhâli

bizim külliye
ÜÇ AYLIK KÜLTÜR ve SANAT DERGİSİ Yıl : 2022-23

58
Fazlı Köksal
Vefanın Vedası

61
Mehmet Baş
Ay Işığı Dökülür Alnından

62
Hilmi Özden
Rahim (Uterus) Kıskançlığı Işığında Veda ve Vefa

67
Muhammet Enes Kala
Vefakâr ve Vefaya Layık Olmak Üzerine Prof. Dr. Mübahat Türker-Küyel

70
Hasan Yüksel
Yapayalnız Bir Adam: Prof. Dr. Mikail Bayram

72
Abdurrahman Karakaş
Mavi Bir Kadın

73
Fahri Kaplan
Yahya Kemal'in Veda Gazeli'nde Vuslatın Coşkusu: "Câm Üstüne Câm"

76
Mustafa Özçelik
Bir Vefa ve veda Şairi Olarak Mehmet Âkif Ersoy

81
Ümral Deveci
Yetik Ozan'dan "Sabır Irmağı" Vefanın ve Vedanın Rengi'

84
Namık Açıkgöz
İki Kahırlı Veda Hikâyesi: Orhan Seyfi Orhon ve Ali İhsan Kolcu'nun Veda Şiirleri

88
Lütfü Kılıç
Elveda

90
Müjgân Üçer
Muazzez Dost Leman Gökseyitoğlu'nun Ardından

92
M. Halistin Kukul
Su Verdim Gecenin Dudaklarına

93
Ramazan Arı
Klasik Türk Şiirinde Veda Türleri

97
Songül Aydın Yağcıoğlu
Divan Şairinin Veda'sı: Edirneli Nazmî'nin Şiirlerinde Veda Duygusu

102
Şerife Yalçınkaya
Ölümle Gelen Bir Veda Anının Gazeli -Tokatlı Kânî'nin Veda Gazeli-

110
Mahir Adıbeş
"İyi ki Ölümlüsün"

112
Osman Suroğlu
Çizgi

bizim külliye

Muhterem Okurlar,

Dosya konumuz “Edebiyatımızda veda ve vefa”.

Milay Köktürk bizlere, vefanın konuşulacak bir duruş değil, yaşanacak bir durum olduğunu söylüyor. “Bu nedenle, vefanın edebiyatı olmaz.” diyor ve ekliyor: “Her veda hüzün yüklüdür dolayısıyla dünyada olmak hüzünle donanmış olmaktır. Hüznün gölgesi vedaya düşer; veda unutulur, kanıksanır ama hüzün hep kalır. Hüzün duygu dünyamızı harekete geçirir. Dolayısıyla oradan, duygulanım dolu muhayyel kurgular çıkar. Edebiyat vefanın değil vedanın, dolayısıyla hüznün edebiyatıdır.”

Belkıs Altuniş Gürsoy da “Şayet dostluk, sevgi, saygı, arkadaşlık, akrabalık, insaniyet gibi gönül bağları olmasaydı veda kavramı da lügatlerde kendisine yer açamayacaktı. Vefa olmasaydı vedanın da bir hükmü olmayacak; bu ibare aidiyet, mensubiyet denilen kavramların bir bileşkesi olarak ortaya çıkmayacaktı.” yorumunda bulunuyor.

Yine Özgen Felek vedayı armağan kitapların serüveniyle irdelerken Raziye Ersan ise “Veda sözlerinden belki de en vurucu olanı bir daha görüşmemek üzere veda edildiğinde söylenen ‘Elveda!’ sözüdür.” yargısını ileri sürüyor.

Nitekim Nazım Payam, Mustafa Özçelik, Hasan Yüksel, Songül Aydın Yağcıoğlu, Fahri Kaplan, Müjgân Üçer, Ümral Deveci ve Muhammet Enes Kala “Elveda!” ardındaki özneye eğiliyorlar.

Gelecek sayımızın dosya konusu: “Edebiyatımız ve Cumhuriyetimiz”.

Yeniden buluşmak ümidi ve dileğiyle Allah’a emanet olunuz.

Bizim Külliye

Vefa ve Veda/Oluş ve Bozuluş

RABİA DİRİCAN

Hasretten pişmanlığa, sıkıntıdan felaha kadar insanın iç dünyasında besleyip büyüttüğü hemen her duygu, Tanrı'nın bir yaratıcı zemin gibi insan yüreğine serdiği 'vefa' ile hesaplaşmak, halleşmek ve belki hemhal olmak durumundadır.

Vakit, göz yoruluncaya değil; yürek ferahlayıncaya değin göğe bakma, fecre kadar yazma vaktidir. Vakit, gecenin ortasına üryan düşen kelimeleri mana ile giydirip safkan duyguları kaleme akıtma vaktidir… Nasıl ki birikmiş baraj suyu, kapaklar açıldığında delice taşıp coşarsa yazma raddesine gelmiş bir ruh da kalem eline değdiğinde kendini öyle kapıp koyuverir. Ressamın boya paletinde parçalanmış renkler gibi bu kevn-ü fesat âleminin açılıp döküldüğü bir manzaradır hayat. Herkes dünya sahnesindeki yerini aldıktan sonra kekeme şairlerin dili çözülür; ateşi çıkan çocuklar gibi sayıklayarak uyurgezer ve sermest bir hâl ile söz cümbüşünün içinden geçerler. İnsanın en mahrem duygularını örten perdeyi naif bir dokunuşla aralayan bu hassas varoluşa kelimeler, sesler ve sözler, kendiliğinden teslim olur. Onlara, seher yıldızının sevinciyle büyüle-

nen çocuğun hali de malumdur; gölgesini ağaca asan adamın yalnızlığı da… Mabedinde ağlayan bir azizin duasına âmin diyen de onlardır; yalan dolan debdebelerin çıkış kapılarına çöreklenen hazzı yazan da… Bakışlarına aynalar doldurmuş şairler, göğün tatlı beşiğinde yattıkları derin uykularda duyguların en saf halini çıplak gözle görürler. Yağmur yağdıkça zevkten titreyen dalın kırılganlığını, yıkık duvarlarda Tanrı kokusu arayan adamın tuhaflığını, en boşboğaz tellalların diline düşmüş hakikatlerin çıplaklığını ve feleğin sillesini yemiş gariplerin isyanını onlardan sormak gerekir. Anka'nın kanatları altında dinlenen kuştan safhayı, Yemen illerinden gelen kokudan ise vefayı öğrenmelidir.

Tertemiz bir hikâyedir insanın dünyaya gelişi. Kalubeladan miras vefa, en asli duygu olan aşkın mütemmim cüzüdür ve bir anlamda insanın aşkına biçtiği ömürdür. Ancak varoluş gayesini bağlılıkla gözetenler bu sürgünden alnının akıyla dönebilir. Nakıs olan her ne var ise geldiğinde tamamlanan vefa, içinde bulunduğu kalpten ağyar dikeni olan ihaneti sürüp çıkarır, varlığa ılık bir tebessüm ile bakar. Vefa, bu dünyada aşığın payına düşen en bereketli lokma, canı ve ruhu besleyen en kıymetli gıda ve dört mevsimi yeşerten bir iklimdir.

İnsan, ekinoks gibi ürkek durmamalı, ya tam gece ya tam gündüz olmalıdır. İnsanı tüketen şey yarım kalmışlıklarıdır ve her veda, bir şeyi yarım bırakır. Veda, çoğu zaman vefasızlıkla aynı kalpte bulunmaz. Nasıl ki "Aşk gelince cümle noksanlar biter" ise vefa gelince de cümle vedalar biter. Orta yol evladır diyen Aristo'nun, ifrat ve tefritten kaçınan İbn-i Sina'nın ve cemal ile celalin birleşiminden kemal doğar diyen ahlak anlayışının aşina olduğu bir duruluk ve itidale sahiptir. Vefa, gönlün hafızasıdır ve nasıl ki insan kendini hafıza üzerine inşa ediyorsa ruh tekâmülünün zemininde de vefa, bir kurucu his ve değer olarak vardır. Vefadan vazgeçmemek de vefaya dâhildir. Kendini pekiştiren, aşkla kaim bir duygudur o. Duygular encümeninde başı çeker. Bir anahtardır, açılmayan kapılara… Bir geçittir sarp dağlara… Bir ninnidir uyku tutmayan bebeklere… Derin bir soluktur daralan gönüllere… Sudur, yağmurdur çölde kalan bedevilere ve ateştir, kordur demir döven ahilere…

Bu oluş ve bozuluş evreninde vefa oluşa; veda ise bozuluşa yakındır. Rüzgârı uğuldatan, güneşi ışıldatan, suyu gürüldeten kuvvet ile yaprağı solduran, insanı öldüren, baharı kış eden kuvvet, şakalaşan çocuklar gibi birbirini iteler durur. Her varlık, var olması sebebiyle vefayı hak eder; çünkü koşulsuz şartsız onu ölüm bekler. Cününa ramak kala yorgunluktan duran bir kalp, devrilmiş bir soluk, yıldızlara ülfet eden içli âşıklar, meleklerin suskunluğunu içmiş kadınlar, ciğeri kan parçası çaresizler, saçını rüzgârdan başka okşayanı bulunmayan yetimler, pervasızca yakılan mektuplar; var olan her zerre vefaya muhtaçtır.

Hayat, veda ile vefa arasında bir sarkaç gibi gider gelir. Gün olur, rüzgârın ağaçlarla, gecenin yıldızlarla yaptığı akit bozulur, çam devrilir, gök gürler. Şairin "gulguleyi dem de geçer" dediği gibi ömür biçilen her şeyin geçiciliğe mecbur oluşu bilinen bir hakikattir. Karun'un karşısına çıkan efsunlu cariye, ayakları su toplamış rakkase, boynuna dolanmış yaseminlerin kokusuyla sermest âşık da geçer gider. Arzularla, kederlerle, yaşam yorgunluklarıyla yüklü sırtlarına vefasızlık hançeri saplanmış kimseler için dünyadan daha büyük bir yeis batağı ve dünyadan daha büyük bir ihanet edici var mıdır? Esrarın ve girdabın büyüyerek arapsaçına döndüğü noktada bir anlam yitimine şahit olan gözler, tanıdık sızılarla esneyen ama bir türlü kopmayan lastik gibi sonuçsuz çabaları da görür. Ne ala ki hiçbir şeye iltimas göstermeyen bu geçicilik keder vurgunlarını ıskalamaz; "gam da geçer".

Gönlü şen olan vefa beklerken bir dem gelir insan veda etmek ister. Hayatın kanunu böyledir; uçmayı öğrenen kuş, yuvayı terk eder. Vakti gelen gemi limanı terk eder. Zincir, en zayıf halkasından terk eder birliğini… Kuruyan dal terk eder, bir zaman onu besleyip büyüten ağaç gövdesini. Şeytan, kibrinin hışmıyla huzuru

terk eder. Yaşlanınca hatıralar hafızayı terk eder. Bazen terk ede ede büyür çocuklar. Önce biricik dayanağı anne rahmini terk eder ve sonra onu besleyip büyüten ne varsa geride bırakır. Sadece terk etmekle kalmaz; hem terk edilir de. Uçan balonu göğün cazibesiyle elini terk eder. Dizinde kabuk bağlayan deri yarayı terk eder… Yere düşen dondurma eriyip onu, vereceği hazdan mahrum eder…

Bu âlem oluş ve bozuluş âlemi ise âlem-i sagir olan insanın içi de öyle değil midir? İnsanın, baş gözüne pinhan olan iç dünyasında her an onlarca vedalar yaşanmakta, en kıymetliler uğurlanmakta, ölümüne içilmiş yeminler bozulmakta ve belki kıyametler kopmaktadır. Bir yandan da tehlikenin ortasına atılan düşler kırılmakta, 'gel bana bağlan' diyen gün batmakta ve zaman aktıkça her bir hücre yavaş yavaş vücuda veda etmektedir. Oluşların ördüğü bu iç dünya, sırça köşk olsa da fesada uğrayacak, mutlak bir yitim fırtınası onu önüne katıp götürecektir. Ancak hantal cesetlerin hoyratça devrilmesi ile kelebeklerin bir tüyü dahi oynatıp yerinden etmeyecek soluğunu usulca vermesi bir değildir. Sonuçta bir tılsımlı billur kadehin kırılışı da nazenin olur. Kaba boy aynaları gibi şangırtısı yeri göğü inletmez; geride ritmik bir tını bırakarak gider.

Hasretten pişmanlığa, sıkıntıdan felaha kadar insanın iç dünyasında besleyip büyüttüğü hemen her duygu, Tanrı'nın bir yaratıcı zemin gibi insan yüreğine serdiği 'vefa' ile hesaplaşmak, halleşmek ve belki hemhal olmak durumundadır. Vefanın cefa ile arasını bulan bir uzlaştırıcı gibi sabır, ancak onun toprağında zamansız zaferler doğurur. Sevgi, vefa ile taçlanır. Gözaltı torbalarına kadar gevşemiş bir ruh, çabanın ne demek olduğunu vefa gördüğünde anlar. Ruh köklerinde büyüyen endişeler, vefanın ümit telkin edici sesiyle inşiraha erer. Erkeksi bir gürlemeyle öfkesini döken şimşekler, vefa toprağında teskin olur. Gazaba uğramış akkor ellerin her dokunuşunda bir yalaz doğuran bedenler, vefanın serin sularında ateşini yıkar ve kendi güzelliğiyle büyülenip kamaşan gözler, ancak vefa aynasından güneşi/hakikati görür.

Gecenin serin omuzlarında ağlayan ıssız yağmurlar, kokusu göğü saran yabangülleri, gözlerine keder çöreklenmiş çöl vurgunları, kuyu başlarında Yusuf bekleyen yolunu şaşırmış kervanlar için aşk ve vefa, muzip ve kendinden emin bir aydınlıkla göz kırpan iki yıldızdır. An be an yeniden doğar gibi çırpınan sitarenin ışığı bir nabız gibi yanıp sönerken vücud-u göğü ateşe verir. Gökyüzü curcunasında bir huzurlu köşeye çekilen güneş, terini dağ zirvelerinden yeryüzüne akıtır.

Evren der ki, ümitsiz olma; her bozuluşu muhakkak bir oluş takip eder. Bu durum, gündüzün geceyi, kederin neşeyi, zemherinin baharı takip etmesi kadar tabidir. Geceyi dölleyen güneş, her an yeni bir tevellütle yıldız yıldız hayatı doğurur. Tanrı der ki ümitsiz olma! İster kaybolmuş bir gezegen ol, ister sönmüş yıldız, göğe ağan İsa Nebi, nefesiyle diri eder. Ateşin her şeyi yutarcasına yaktığı bir anda İbrahim gelir gülistan eder. Kör kuyularda olsan da ümitsiz olma; bir yolcu gelir, Yusuf'u Mısır'a sultan eder. Dağlar suya batsa da ümitsiz olma; Nuh bir gemi yapar, yaşamı mümkün eder. İnsan, taze ve diri sürgünleriyle her an yeni bir oluşa namzettir ve şüphesiz, ümit de vefanın bir cüzüdür. Sabır, sevgi ve ümidin kıvrılıp iç içe geçtiği o en içten sarılışın yek düğümü vefadır.

Vefa ile veda arasındaki mücadele, ezelden kurulu bu düzen, bir o yana bir bu yana devrilen; fakat zaman durmadığı sürece sırtı yere gelmeyen bir topacın dönmesi gibi sürer gider. Kazananı olmayan bu oyun, silinip silinip yeniden beliren yaz-boz tahtası, kendine doğru kıvrılıp bükülen DNA sarmalı, saatin tik-takları ve zembereği kurulmuş bombaların infilakları oluş ve bozuluşun yalnızca birkaç tezahürüdür. Bu oluş ve bozuluş âleminde her zerre, vefası nispetinde oluşa; veda vakti geldiğinde ise bozuluşa tabidir. Geçici hislerin değil daim olanın peşinde olanlar için ise son sözü Yunus söyler: "Sen özünü Hakk'a bağla…/Elden vefa yoğa benzer."■